

Календарно-обрядові пісні. Роль і місце пісні в житті українців. Головні календарні обряди. Народна обрядова пісня, її різновиди

Мета: ознайомити учнів з українською календарно-обрядовою поезією, визначити роль і місце пісні в житті народу; розвивати стійкий інтерес до усної народної творчості як вагомого духовного спадку на-роду, бачення в ній ментальних особливостей ук-раїнської людини; виховувати любов і пошану до духовної спадщини наших пращурів, прагнення засвоїти основи народної моралі й етики.

Обладнання: збірки книжок із календарно-обрядовими піснями-ми, ілюстрації до пісень, аудіозаписи, книги з наро-дознавства.

Теорія літератури: народна пісня, види народних пісень, календарно - обрядова поезія та її різновиди.

Перебіг уроку

Своїм походженням і суттю своєю пісня є мистецтвом загальнонародним...

І.Я.Франко

I. Повідомлення теми та мети уроку

II. Мотивація навчальної діяльності вчителів

III. Актуалізація опорних знань учнів

1. Перевірка домашнього завдання.

Яку роль відіграє книжка у житті людини?

Хто такий письменник ?

Як «робиться книга»?

Хто такий «сучасний читач і яка його роль у «житті» твору?»

2. Слово вчителя.

Художню літературу називають підручником життя. І це не даремно. Адже, читаючи книжки, ми знайомимося з різними землями і народами, мандруємо подумки в минуле і в майбутнє, глибше розуміємо сучасне. Ми разом із героями переживаємо їхні пригоди, вболіваємо за них, радіємо і сумуємо разом із ними, висловлюємо справедливий осуд негативних явищ. За допомогою художніх творів ми не лише пізнаємо світ і себе в ньому, а й виховуємо в собі кращі риси характеру, вчимося добру й справедливості.

Але кожна художня література починається з фольклору – усної народної творчості. З давніх-давен люди відображали красу навколишнього світу, різні явища людського життя, свої мрії та сподівання у міфах, легендах, переказах, казках, прислів'ях, загадках, піснях. Український народ вважається дуже поетичним, співочим.

3. Прослуховування аудіозаписів зразків календарно-обрядової поезії.

IV. Сприйняття і засвоєння навчального матеріалу

Слово вчителя

Кажуть, що пісня — то душа народу. Пісня супроводжує люди-ну в горі та в радості, у праці та під час відпочинку. І коли наші да-лекі пращури, змагаючись із грізними силами природи, намагалися «задобрити» злих духів і віддячити добрим, то поряд із різними ма-гічними обрядовими діями (жертвоприношенням, танцем) звучала й пісня, як словесне вираження бажань і прагнень людей.

Обрядові пісні українців тісно пов'язані з хліборобським календарем і поділяються на пісні літнього циклу, зимового та весняного.

Зібрали селяни щедрий урожай з ниви — треба подякувати землі-годувальниці, попросити, щоб і наступного року був добрий ужи-нок; прийшов час окоту худоби — треба її пошанувати, щоб був великий і здоровий приплід; забарилася весна, ніяк не може здолати люту зиму — потрібно їй допомогти, прикликати піснями-веснянками та «жайворонками».

Календарно-обрядові пісні виникли в сиву давнину, а з прийняттям християнства набули ще й нової тематичної спрямованості — уславлення Творця за його щедрі дари й ласку до людей.

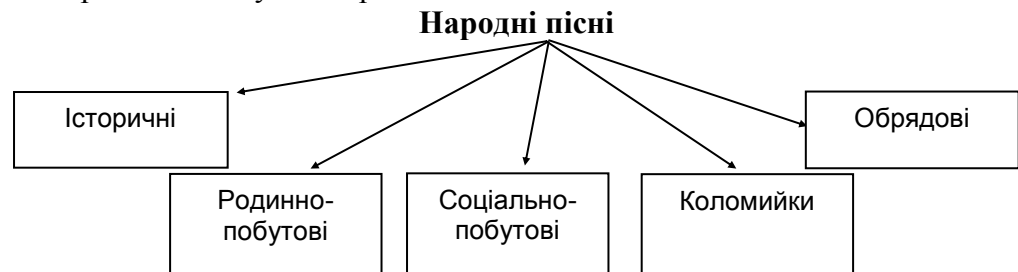
– Що ж таке народна пісня? Запишіть визначення.

Народна пісня — невеликий усний віршований твір, що співається. Її автор невідомий, це колективна творчість народу.

Особливості народних пісень:

- вираження почуттів, переживань, настроїв, роздумів;
- стисле повідомлення про обставини, які їх викликали, елементи описів;
- висока поетичність мови;
- відповідність мелодій словесному тексту;
- віршова форма;
- малий обсяг;
- одночасне виникнення слів і мелодій;
- усне поширення;
- існування тексту й мелодії у різних варіантах.
- Записано понад 300 тисяч українських пісень – чи не найбільше у світі. Українські народні пісні в давнину виконувалися лірниками, кобзарями, бандуристами.

Народні пісні бувають різних видів

V. Закріплення знань, умінь та навичок

Знайди правильну відповідь.

1) Художню літературу називають підручником життя чи підручником народознавства? (Підручником життя.)

2) Художня література потрібна тільки для розваги чи й для серйозних речей – пізнання світу, виховання? (Для серйозних речей.)

3) Фольклор – це легенди, казки, пісні чи романи, повісті, вірші? (Легенди, казки, пісні.)

4) Народні пісні за видами бувають історичними, календарно-обрядовими та родинно-побутовими чи історичними, календарно-побутовими та родинно-обрядовими? (Історичними, календарно-обрядовими та родинно-побутовими.)

5) Тексти народних пісень збереглися лише в давніх книгах і тепер не використовуються? (Вони використовуються сучасними співаками в обробці.)

6) Календарно-обрядовими називаються пісні, що вміщені в календарях? (Ні, вони пов'язані з хліборобським календарем.)

7) Календарно-обрядові пісні поділяються на чотири цикли? (Ні, вони

